

Udvikling af dansk landbrug

Udfordringer

Landbrugs- og fødevarerhvervet har væsentlig betydning for dansk økonomi. Det globale marked for fødevarer og fødevareteknologi er i hastig vækst, hvilket åbner nye forretningsmuligheder, særligt i de nye vækstøkonomier. Det danske fødevarerhvervs lange tradition for effektiv produktion og afsætning på de internationale markeder giver potentiale for at få del i den fremtidige vækst.

Gode, stabile og konkurrencedygtige rammevilkår er nødvendige for at skabe udvikling og tiltro til den fremtidige indtjeningsevne i landbruget. I øjeblikket sker der imidlertid ikke de nødvendige investeringer i landbruget. Det skyldes blandt andet, at dele af landbruget er i en aktuel økonomisk krise, hvor mange landbrugsbedrifter er fastholdt i en uholdbar gælds- og likviditetssituation, og hvor der ikke investeres tilstrækkeligt i udvikling af produktionen.

En række bedrifter er konkurstruede, idet de har opbygget et så højt gælds niveau, at de ikke er i stand til at udvikle deres bedrift. Det betydelige rentefald har indebåret lettelser til gældsserviceringen, men det er vurderingen, at disse lettelser ikke er tilstrækkelige til at rette op på den økonomiske drift, og forhåbningerne om, at bedre afsætningspriser og konjunkturer ville kunne afhjælpe situationen, har ikke materialiseret sig. Der er risiko for, at en gruppe af landbrugsbedrifter fastholdes i en dyb gæld, og at der i forlængelse heraf sker et ikke ubetydeligt tab af produktion og samfundsværdi.

Indsatsen for at nedbringe landbrugets gæld skal ske på markedsvilkår og rette sig mod de konkurstruede landbrug, der har høj gæld og svag likviditet/indtjeningsevne. En stor del af denne gruppe har en effektivitet væsentligt under gennemsnittet. Indsatsen med at få disse landmænd erstattet af andre, mere effektive landmænd bør øges. Andre landmænd har en høj gæld, men også en effektiv produktion. Der er behov for at konsolidere en række af landbrugsbedrifterne, så der skabes bæredygtige bedrifter med potentiale for mere effektiv drift.

Andre bedrifter er i en bedre økonomisk forfatning, men har alligevel svært ved at få adgang til den nødvendige kapital til at investere i deres produktionsapparat og forbedre og udvide forretningen. Det skyldes blandt andet, at mange pengeinstitutter er tilbageholdende med at tage yderligere landbrugsengagementer på bøgerne.

Andelen af unge landmænd under 35 år, der har egen bedrift, har været stærkt faldende, og udgør nu under 3 pct. af landmændene mod 11 pct. i år 2000. Nye unge landmænd bidrager med dynamik og fornyelse. De nuværende omstændigheder i landbruget gør det vanskeligt for den næste generation at etablere sig og videreføre og udvikle dansk landbrug.

Fælles løsninger

Der er behov for fælles løsninger på landbrugets udfordringer på følgende områder:

1. En række landbrugsbedrifter er konkurstruede og vil næppe overleve på sigt, selv ved bedre afregningspriser. I kreditinstitutterne arbejdes der allerede med rekonstruktioner og afvikling for gruppen af konkurstruede landbrug med høj gæld og svag likviditet.

Det er vigtigt, at denne proces fortsætter og intensiveres. Hensigten er at sikre en gældsnedbringelse for effektive landbrug, og/eller ejerskifte på bedrifter hvor effektiviteten ikke har kunnet løftes tilstrækkeligt. Det drejer sig primært om landbrug, som har OIV-klassifikation hos pengeinstitutterne.

Det er op til den enkelte landbrugsbedrift og bedriftens pengeinstitut mv. at træffe nærmere aftale om eventuel akkordering, rekonstruktion henholdsvis ejerskifte. De enkelte institutters kreditpolitikker afspejler institutternes ønskede risikoprofil på området.

Konkurstruede bedrifter, som har en tilfredsstillende effektivitet, søges i denne proces rekonstrueret. I den forbindelse skal der tages stilling til håndtering af den del af gælden, som ikke kan serviceres ud af driften. Det indebærer, at især pengeinstitutterne – og i nogle tilfælde også realkreditinstitutterne – tager tab efter den almindelige prioritetsorden. I nogle tilfælde kan der aftales en betinget gældseftergivelse eller indefrysning, hvorved hele eller dele af den eftergivne gæld kan ”aktiveres”, hvis den økonomiske udvikling på bedriften inden for en periode bedres væsentligt mere end forudsat. Herved sikres en passende balance mellem, på den ene side, at bevare landmandens incitament til at maksimere bedriftens økonomiske resultat, og på den anden side sikre, at landmænd, der får gældseftergivelse, ikke får hele gevinsten, hvis fx afsætningspriserne forbedres mere end forventet. Efter rekonstruktionen forrentes gælden på sædvanlige markedsvilkår.

For bedrifter uden en tilfredsstillende effektivitet, og hvor landmanden ikke kan og ikke har udsigt til at kunne servicere gælden, søges et ejerskifte iværksat. Det kan ske ved, at bedrifterne efter aftale overtages af eksisterende, mere effektive landmænd eller af nye investorer. I forbindelse med overtagelsen afskrives en del af gælden, og den tilbageværende gæld forrentes på sædvanlige markedsvilkår. I enkelte tilfælde kan betinget gældseftergivelse eller indefrysning også overvejes i denne situation. Forcerede salg undgås, så markedet for landbrugsbedrifter ikke bringes ud af balance.

2. Pengeinstitutterne vil fra sag til sag have fokus på at stille den fornødne driftskredit til rådighed for rekonstruerede bedrifter, ligesom der i forbindelse med rekonstruktionen kan ses på behovet for investeringer og finansieringen heraf. Realkreditinstitutterne vil i fornødent omfang også medvirke til rekonstruktion. Bidragssatsen på realkreditgæld, der har sikkerhed i aktiver på de pågældende bedrifter, følger sædvanlige markedsmæssige principper, så den afspejler den reducerede risiko efter rekonstruktionen.
3. Med henblik på yderligere at fremme rekonstruktionsprocessen vil Finanstilsynet revidere vejledningen vedrørende nedskrivninger (konstatering af OIV) på rekonstruerede landbrugsbedrifter, således at der tages højde for lavere gæld efter en rekonstruktion.

Finanstilsynets værdiansættelse af landbrugsjord afspejler den aktuelle konstaterede markedspris i de forskellige regioner til brug for institutternes nedskrivninger og solvensopgørelse.

Institutterne kan dog i den sammenhæng anvende andre priser, hvis aktuelle handler med sammenlignelige landbrugsarealer i nærområdet er foretaget til sådanne priser. Hvis ikke der er sådanne konstaterede markedspriser, der kan danne grundlag for institutternes opgørelser, anvendes Finanstilsynets udmeldte værdiansættelser, der afspejler anerkendte vurderingssagkyndiges, herunder realkreditinstitutterne, og professionelle markedsinvestorers vurderinger. Institutterne kan i øvrigt vælge at anlægge en porteføljetilgang ved opgørelsen af nedskrivningsbehovet. De finansielle virksomheder kan mere generelt købe, sælge eller belåne jord til andre priser.

4. Der er seneste med aftale om Vækstplan for Fødevarer fra april 2014 iværksat initiativer for at løse op for finansieringssituationen i landbruget, herunder:
 - Moderniseret landbrugslov så investeringer i landbrug kan bygge på en bredere vifte af finansieringskilder, fx fra pensionsinstitutter.
 - Et nyt produkt i Vækstfonden – etableringslån til landbrug – som skal fremme ejerskifter.

Der er imidlertid behov for fortsat at styrke kapitaltilførslen til landbruget.

Landbrugsjord og produktionsudstyr udgør størstedelen af aktiverne hos danske landbrug. Der ligger et væsentligt vækstpotentiale i en modernisering af produktionsanlæggene. Landbruget har eksempelvis mulighed for at hente betydelige gevinster i den animalske produktion ved at producere i effektive og moderne anlæg.

For at udnytte de størrelsesøkonomiske fordele vil der være tale om et betydeligt kapitalbehov. Mangel på ansvarlig kapital er en strukturel udfordring for landbrugserhvervet. Med ændringen af landbrugsloven er der åbnet for nye ejerskabsformer, som kan supplere det personlige ejerskab. Dermed er det også blevet nemmere for eksterne investorer, fx den danske pensionssektor, at investere i dansk landbrug. Enkelte pensionselskaber har allerede investeret i landbruget herhjemme eller har udtrykt interesse for at deltage i en fælles løsning for investeringer i landbruget. Det er imidlertid ressourcekrævende for det enkelte selskab at investere i landbrug, hvorfor der med fordel kan etableres en kritisk masse af investeringskompetence vedrørende landbrug i en fælles investeringsfond.

Med henblik på at fremme investeringer i dansk landbrug etableres en investeringsfond, Dansk LandbrugsKapital (DLK) med en kapital på mindst 2 mia. kr. Fonden etableres som et samarbejde mellem danske pensionselskaber, andre interesserede investorer og Vækstfonden. DLK's formål vil være at medvirke til at skabe stærkere finansielle rammer om dansk landbrug og til at udvide omfanget af investeringer i danske landbrugsvirksomheder. DLK vil operere på markedsmæssige vilkår. DLK vil kunne skyde egenkapital ind i selskaber, der har til formål at udøve landbrugsvirksomhed, herunder landbrugsbedrifter og konkrete udviklingsprojekter. DLK vil endvidere kunne yde lån, herunder ansvarlige lån, til landbrugsvirksomheder. Endelig vil DLK kunne opkøbe hele landbrugsbedrifter eller produktionsaktiver, herunder produktionsudstyr, med henblik på at forpagte dette ud.

Midlerne i DLK indskydes af pensionselskaber og andre interesserede investorer samt staten via Vækstfonden. Der investeres 0,5 mia. kr. fra staten, og der sigtes mod minimum 1,5 mia. kr. fra pensionselskaber og andre interesserede investorer. I det omfang DLK erhverver produktionsaktiver, herunder produktionsudstyr, eller hele landbrugsbedrifter, vil DLK have adgang til at supplere egenfinansiering med ekstern finansiering i form af fx realkreditlån.

Investeringsfonden DLK etableres med en ledelse, der har særlig kommerciel og finansiel erfaring og indsigt i landbrugsområdet, og med en bestyrelse, der er udpeget af erhvervs- og vækstministeren efter indstilling fra fondens investorer.

Landbrugsbedrifter, der har solgt jord og produktionsudstyr til DLK, vil have mulighed for at foretage tilbagekøb af jord og produktionsudstyr på markedsvilkår.

Endvidere tages der initiativ til en midlertidig udvidelse af Vækstfondens ordning med vækstlån til landbruget, så vækstlånene kan dække op til 70 pct. i stedet for 50 pct. af investeringerne i landbruget.

Desuden afsøges mulighederne for at opnå en aftale med Den Europæiske Investeringsfond om yderligere finansiering til ordningen med etableringslån til landbrug.

5. Regeringen har gennem de seneste år iværksat en lang række tiltag, der forbedrer rammevilkårene for landbrugs- og fødevarerhvervet. Det er sket som opfølgning på anbefalingerne fra Vækstteam for Fødevarer, Natur- og Landbrugskommissionen m.v. Det er tiltag, der virker nu, og som også vil virke i de kommende år.

Med aftale om Vækstplan for Fødevarer fra april 2014 er der iværksat en række initiativer for en bæredygtig udvikling i råvaregrundlaget og en mere løsningsorienteret regulering, herunder:

- Besluttet at arbejde for en målrettet og differentieret miljøregulering af landbruget efter principper om omkostningseffektivitet og målrettet opfyldelse af miljø- og naturmål. De første elementer indføres fra 2016 og udbygges i takt med, at der tilvejebringes det nødvendige videngrundlag.
- Forenklet randzonenloven, så randzonearealet er reduceret og baseret på entydige kriterier.
- Opdateret omregningsfaktorerne af dyreenheder, så landbrugets evne til foderoptimering kan udnyttes bedre, hvilket giver potentiale for øget slagtesvineproduktion inden for husdyrslovens rammer.
- Iværksat indsats for hurtigere offentlige sagsbehandlingstider for miljøgodkendelser m.v.

Den økonomiske situation i landbruget nødvendiggør en fortsat indsats. Regeringen har derfor til stadighed fokus på at skabe gode rammevilkår i landbruget, som kan styrke den internationale konkurrencekraft. For at skabe nye muligheder for vækst og udvikling i erhvervet vil regeringen derfor fortsat understøtte en bæredygtig udvikling af råvaregrundlaget og en konkurrencedygtig regulering i forhold til sammenlignelige lande.

Senest har regeringen styrket landbrugets vilkår ved:

- Som led i aftale om Landdistriktsprogrammet 2016-2018 at afsætte ca. 850 mio. kr. til investeringstilskud til en moderne og effektiv produktion af svin og kvæg gennem investering i stalde og miljøteknologi.
- At tilbyde danske mælkeproducenter en rentefri afdragsordning, som indebærer, at producenter får mulighed for at betale skyldige mælkeafgifter i tre lige store dele i 2015, 2016 og 2017.

Som led i aftale om Vækstplan for Fødevarer har regeringen igangsat et nabotjek af miljøregulering og kontrol af landbruget med udgangspunkt i sammenlignelige nabolande, der forventes afsluttet i foråret 2015. Resultatet af nabotjekket vil blive drøftet med aftaleparterne

bag vækstplanen og endvidere forelagt Virksomhedsforum for enklere regler, som på baggrund heraf inviteres til at komme med forenklingsforslag til regeringen.

6. Parterne vil løbende følge udviklingen og gøre status for den fælles indsats.

Med gennemførelsen af ovennævnte løsningsforslag vil Landbrug & Fødevarer, Finansrådet, Realkreditforeningen, Realkreditrådet og regeringen arbejde for at få nedbragt antallet af konkurstruede bedrifter og styrke grundlaget for udvikling i landbruget. Som led heri er det målet, at antallet af bedrifter med høj gæld og svag likviditet gennem rekonstruktioner og ejerskifter er markant nedbragt ved udgangen af 2017 i forhold til 1. januar 2015, således at landbruget kommer tilbage til en normalsituation.

Der afholdes et årligt statusmøde i Erhvervs- og Vækstministeriet. Det skal herunder sikres, at der sker den forudsatte nedbringelse af antallet af bedrifter med høj gæld og svag likviditet. Det sker på baggrund af indberetninger fra relevante organisationer samt bidrag fra Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi.

Finansrådet

Landbrug & Fødevarer

Realkreditforeningen

Realkreditrådet

Regeringen